

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה"

הלקח מפירות הארץ לפשוט צורה בחודש אלול כדי ללבוש צורה להתחדש בראש השנה בגוף ובנפש

ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו (במדבר א-א) והזר הקרב יומת, ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה.

אמר להן, לכך אני מצחק... באוריה כתיב (מ"ה ג-יב) לכן בגללכם ציון שדה תחרש וגו', בזכריה כתיב (זכריה ח-ד) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו."

וצריך ביאור מה שצחק רבי עקיבא על ההוכחה של נבואת זכריה על הגאולה העתידה, שהרי ברור כשמש שגם שאר החכמים האמינו באמונה שלימה בהבטחת הנביאים על הגאולה העתידה, אלא שבכל זאת בכו כשראו את גודל החורבן ששועל יוצא מבית קדשי הקדשים, אם כן מה ראה רבי עקיבא על ככה לצחוק ממחזה נורא זה. זאת ועוד, לשם מה היה צריך הוכחה שתתקיים נבואת זכריה על הגאולה, ממה שראה שנתקיימה נבואת אוריה על החורבן הגדול.

האפרוח מתהווה רק אחרי שהביצה מתבטלת

ומבאר המהר"ל הענין בזה על פי יסוד נשגב שייסד הקב"ה בכל הבריאה, כפי שהוא אוהב להגדיר, כי ההעדר קודם תמיד לפני ההויה, כלומר לפני כל התחדשות שהיא בגדר הויה חדשה, צריך שיהיה מצב של העדר והתבטלות גמורה, ולפי הערך הגדול של ההעדר וההסתרה פנים, כך יהיה גודל הגילוי של ההויה החדשה, אם ההעדר היה גדול ונורא, הרי זה סימן שגם ההויה החדשה תהיה גדולה מאד.

המהר"ל מביא הוכחה לכך: "משל לזה הביצה, קודם שיתהווה האפרוח היא נפסדת, שאם הביצה היתה נשארת בהויה שלה, אין כאן מקבל הויה,

הכתיב הוא "ולא" עם א' - "ולא אנחנו עמו", ואילו הקרי הוא "ולו" עם ו' - "ולו אנחנו עמו".

וביאר בדברי קדשו כי הכתיב והקרי עולים בקנה אחד כפתור ופרח, כי על ידי שאנו מכירים בשפלות עצמנו שמצד מעשינו הלא טובים אנו בבחינת הכתיב: "ולא אנחנו עמו", שאין אנו ראויים להיות עמו של הקב"ה, על ידי זה אנו זוכים להתקרב לה' בתשובה שלימה בבחינת הקרי: "ולו אנחנו עמו", להיות עמו של הקב"ה.

הנה כי כן זהו הרמז בשם החודש אלול, שהוא צירוף אותיות ל"א עם ל"ו, ללמדנו כי תכלית התשובה בחודש אלול לשלב בין הכתיב והקרי, שנכיר כי בעוונותינו הרבים אנו בבחינת "ולא אנחנו עמו", ועל ידי זה נזכה לתקן הכל בתשובה שלימה ולהיות בבחינת "ולו אנחנו עמו". והנה במאמר שעבר לפרשת כי תצא כבר הרחבנו להשתעשע בדבריו הקדושים, ועדיין מקום יש בראש לבאר דבריו העמוקים בדרך עבודה השווה לכל נפש.

מדוע צחק רבי עקיבא כשראה שועל יוצא מקדשי הקדשים

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי הקדמה יקרה מאירת עינים שהאריכו בה כל ספרי המחשבה, בענין חשכת הלילה שקודמת תמיד לאור היום, החורבן שקודם לבנין, ההתבטלות שקודמת להתחדשות, ואחד מהמקורות הראשונים הוא המהר"ל מפראג ז"ע, שמאריך בענין זה בהרבה מקומות בספריו הקדושים.

לתועלת הענין נסדר קצת שרשרת הדברים מתוך דבריו הקדושים אשר יאירו לנו את הדרך, ונפתח במה שהרחיב ב"נצח ישראל" (פרק נו) לבאר בזה שיח סוד שרפי קודש בין רבי עקיבא וחבריו בגמרא (מכות כד.):

"וכבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך... כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין

בפרשתנו פרשת כי תבוא דבר בעתו מה טוב, לשלב את העבודה הקדושה המוטלת עלינו בחודש אלול עם הפתיחה של פרשת השבוע בענין מצות ביכורים (דברים כו-א): "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם".

בהמשך הכתובים אנו למדים על מצות "מקרא ביכורים", המצטרפת למצות הבאת ביכורים, שצריך מביא הביכורים לקרוא בבית המקדש (שם ה):

"וענית ואמרת לפני ה' אלקיך, ארמי אובד אבי וירד מצרימה... וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה, ונצעק אל ה' אלקי אבותינו, וישמע ה' את קולנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים, ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש, ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה'".

ראוי להתבונן, כי הן אמת שהמביא ביכורים צריך להביע את הכרת הטובה לה', שנתן לנו ארץ זבת חלב ודבש לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אולם לשם מה נצטוונו לספר גם על מה שירדנו תחילה לגלות מצרים: "ארמי אובד אבי וירד מצרימה", הסבל הרב שסבלנו שם: "וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה". הגאולה מגלות מצרים: "ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה", עד הכניסה לארץ ישראל: "ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש".

עוד ראוי להתבונן בענין חודש אלול, מה שהביא ה"שפת אמת" (אלול תר"ב, תרמ"ב, תרמ"ד) בשם זקינו הגה"ק בעל "חידושי הרי"ם" ז"ע, לבאר הטעם שחודש התשובה נקרא בשם אלול, על פי מה שכתוב (תהלים ק-א): "דעו כי ה' הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו". ונמסר שם במסורה כתיב וקרי,

מהר"ל מפראג: הקב"ה קבע יסוד בבריאה שכל דבר שצריך להתחדש צריך שיוקדם לכך ההעדר והביטול

רבי עקיבא צחק כשראה שועל יוצא מקדשי הקדשים, כי כשראה גודל החורבן השיג מזה את גודל ההתחדשות

נשמת משיח נולדה בתשעה באב כי דוקא בזמן הביטול של החורבן צמחה ההתחדשות של הגאולה העתידה

גם בעבודת ה' צריך לבוא קודם לידי התבטלות בבחינת ענוה, ורק אז יוכל להתחדש ולעלות יותר גבוה

ב"נצח ישראל" (פרק כג) מבאר המהר"ל לפי זה כמין חומר מאמר חכמינו ז"ל בגמרא (תענית ל): "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה". הכוונה בזה כי בזכות ההעדר שנוצר אצל האדם שמתאבל על חורבן ירושלים, הוא זוכה לראות את ההתחדשות של הגאולה.

רעיון נשגב של המהר"ל בדברי רבי פנחס מקוריץ זי"ע

בענין זה דבר בעתו מה טוב להעיר, כי במשנתו הטהורה של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ מתלמידי הבעש"ט זי"ע, מצינו פנינים יקרים המבוססים על הרעיון הנשגב של המהר"ל בענין ההעדר שקדם להויה, שהוא מגדיר המצב של התבטלות בבחינת "אין" שקדם תמיד למצב של התחדשות בבחינת "יש".

לפי דבריו הקדושים זהו הטעם שאין אדם יכול לחדש את כוחותיו רק אם הוא ישן תחילה, כי השינה היא בבחינת ההתבטלות וההעדר שלפני ההתחדשות. על פי האמור הוא מוסיף לגלות חידוש עצום, כי בכל הנבראים בעולם יש בחינת שינה, כי אם לא היו ישנים לא היו יכולים להתחדש והיו מתקלקלים, כמו שכתב ב"אמרי פנחס" השלם (ראש השנה אות תנו):

"בכל הדברים שבעולם יש בחינת שינה ואפילו בצומח, ועל ידי זה מתחדש החיות שבו בכל בוקר, ולכן באדם שיש לו חיות יותר ישן יותר... ובהמות שחיותן מועט יש בהם שינה מועטת, ואפילו במים יש בחינת שינה, שאם לא כן היה מתקלקל ולא היה אפשר לשתותו".

ב"אמרי פנחס" (תשעה באב אות שפד) הוא משווה דבר זה לזרעים של חיטה או שאר פירות שזורעים באדמה: "כשזורעים תבואה בארץ, אין יכול ליגדל כי אם שירקב תחילה עד שיהיה לאין ממש, ונשאר שם בהעלם גדול כח, שיכול לגדל שבולת שלימה, והוא בבחינת פושט צורה ולובש צורה, שבאותו רגע שהוא לאין ממש תיכף הוא מלביש צורה".

יומתק לבאר בזה מה שאמרו לו החכמים בכפל לשון: "עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו". לפי הביאור של המהר"ל יש לומר שהתכוונו בכך: "עקיבא ניחמתנו", פעם אחת, על עצם המראה הנורא של החורבן שגם בזה כבר יש לנו נחמה, שהרי לפי גודל ההסתער פנים של החורבן כך יהיה הגילוי הגדול של הגאולה, "עקיבא ניחמתנו" פעם שניה, על הגאולה העתידה שתהיה בהתגלות גדולה לפי ערך החורבן.

על פי האמור מוסיף המהר"ל לבאר בדרך נפלא מה שמבאר בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ד) ובמדרש (איכה רבתי א-א) כי בתשעה באב נולדה נשמת משיח בן דוד, כי תכלית ביאת המשיח היא לחדש את כל הבריאה במצב של גאולה, והיות שלפני כל התחדשות צריך שיקדם לכך מצב של התבטלות, לכן דוקא בתשעה באב מתוך ההעדר הגדול של החורבן הנורא של בית המקדש, נולדה ההויה החדשה של נשמת המשיח שיביא את הגאולה.

הגלות היא בבחינת ההעדר שלפני ההויה של הגאולה

על פי יסוד נשגב זה מבאר המהר"ל מפראג ב"נצח ישראל" (פרק ל) ענין גלות מצרים שקדמה לכניסתם של ישראל לארץ ישראל, וכן כל הגלויות שקדמו לגאולה העתידה, כי כל אלו הן בבחינת ההעדר שקדם להויה, כחשכת הלילה הקודמת לאור היום, לכן הקדים הקב"ה גלות מצרים שהיתה בבחינת ההעדר והביטול לפני שהכניסם לארץ ישראל.

יומתק לפרש בזה מה שכתוב בגלות מצרים (שמות א-ב): "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ". בכך מגלה לנו הכתוב כי העינוי במצרים היה בבחינת ההעדר שהוליד את ההתחדשות של ישראל, שיצאו ממצרים וקיבלו את התורה בהר סיני ונכנסו לארץ ישראל, ומזה נלמד לקח נשגב שכל הגלויות הן בבחינת ההעדר שעתיד להוליד את ההתחדשות הגדולה של הגאולה העתידה.

שהרי המקבל אינו חסר". ביאור דבריו על פי מה ששינו בגמרא (תמורה לא). בענין אפרוח שנולד מביצה של תרנגולת טריפה, שלכאורה מאחר שלפי ההלכה ביצה מתרנגולת טריפה אסורה באכילה כמו הטריפה עצמה, היה צריך להיות שגם האפרוח שנולד מהביצה אסור באכילה.

אולם למעשה מבואר בגמרא שמוותר לאכול את האפרוח על ידי שחיטה, ומפרש הטעם: "אימת גדלה לכי מסרחא, וכי אסרחא עפרא בעלמא הוא". פירושו, אין האפרוח יכול להתהוות מהביצה רק אחרי שנרקבה ונתקלקלה לגמרי, נמצא שהאפרוח מתהווה מביצה שכבר אינה ראויה לאכילה ואינה בכלל הלאו של טריפה, ומבאר המהר"ל כי ההויה של האפרוח אינה יכולה להתחדש רק אחרי שקדם לה ההעדר של הביצה, וכך כל דבר אינו יכול להתחדש רק אחרי שהתבטל מקודם בבחינת ההעדר, באופן שההעדר הוא זה שמוליד את ההויה החדשה.

בהמשך הדברים מבאר המהר"ל, כי יסוד נפלא זה בענין ההעדר שצריך להיות תמיד לפני ההויה, גילה לנו הקב"ה בפתיחת התורה (בראשית א-א): "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור". הרי לנו דברים ברורים שבראשית הבריאה הקדים הקב"ה את ההעדר שלפני ההויה, כי בתחילה היה ההעדר: "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום", ואחר כך היתה ההויה החדשה: "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור".

רבי עקיבא צחק על מראה החורבן שהוא סימן לאור הגאולה

לפי זה מבאר המהר"ל כוונתו העמוקה של רבי עקיבא, שצחק כשראה שועל יוצא מבית קדשי הקדשים, כי כשראה את ההעדר הגדול והסתער הפנים הנורא של החורבן, צחק ושמח על ההויה החדשה של הגאולה העתידה, הנה הדברים בלשון קדשו:

"כי ההעדר היא סיבת ההויה, ואם אין כאן העדר אז לא תחול שום הויה, שלא יתהוה דבר רק כאשר קדם לו העדר צורה לגמרי... וכאשר מקוים הגזירה האחת שהוא החורבן, אין ספק שיהיה גם כן מקוים הגזירה השנית, היא ההויה שהיא לבית המקדש... אף על גב שאין לספק בנבואת הנביא, מכל מקום יש לחשוב, כי בודאי יהיו יושבים זקנים וזקנות בירושלים, אבל לא הרבה, רק איזה יחידים, ולא תהיה מיושב לגמרי. אבל כאשר ראו החורבן והשממון הגדול, שיצא שועל מבית קדשי קדשים, וזה בודאי חורבן גדול, אז ידעו כי כמו ההעדר שהוא קודם ההויה, כך יהיה ההויה שיהיה ירושלים מיושב לגמרי בישוב הגמור".

הגלות נקרא "עקבות משיחא", כי דוקא ההעדר והחושך הנורא הזה שיגרום לנו להתחזק באמונתנו בה', הוא זה שיקרב את עקבותיו של מלך המשיח שיבוא ויגאלנו מאפלה לאורה.

שיבולת חיטים אומרת: "ממעמקים קראתיך ה'"

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה שירת החיטים בפרק שירה (פרק שלישי): "שיבולת חיטים אומרת (תהלים קל-א) שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'". נקדים מה שמצינו כי הלחם הוא כינוי לכל מזונותיו של אדם, כמו שהתפלל יעקב אבינו (בראשית כח-כ): "ונתן לי לחם לאכול". וכן מצינו (שם מז-ב): "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף". וזהו הטעם שברכת המוציא על הלחם פוטרת לברך על כל המזון שאוכלים בתוך הסעודה, כי כל המאכלים טפלים אל הלחם.

כבר נתבאר כי מצמיחת החיטים שעושים מהן לחם, אנו למדים על היסוד הנשגב שאין שום דבר יכול להתחדש ולהצמיח, רק אם הוא מתבטל קודם בבחינת ביטול היש, לכן רק אחרי שהזרעים של החיטים נרקבו עד שנהפכו לבחינת "אין" הם מתחילים לצמוח ולהתחדש. והנה באותו רגע שנהפכו באדמה לבחינת אין, הם מתפללים לה' ממעמקי האדמה שלא יתבטלו לגמרי, אלא יזכו לצמוח ולהתחדש בתבואות על פני השדה.

הנה כי כן ירווח לנו להבין השירה של שיבולת חיטים, שהיא זוכרת את חסדי ה' אשר עשה עמה, כאשר עדיין היתה במעמקי האדמה במצב של ריקבון, לכן היא משוררת לה': "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'", כדי להודות לה' ששמע וקיבל את קריאתה ממעמקי האדמה, ועל כך תיקן דוד המלך מזמור זה, כדי שגם אנו נצטרף לשירת שיבולת החיטים, להודות לה' על כל הטוב אשר גמלנו כשהיינו במצב של התבטלות, כמו בכל לילה בעת השינה שהקב"ה מחזיר לנו את נשמותינו.

מדת העונה היא ההתבטלות שלפני התחדשות בעבודת ה'

ונראה ללמוד טעם נוסף שברא הקב"ה את העולם כך ששום דבר אינו יכול להתחדש לפני שהוא מתבטל, ואין מתגלה מזה כבוד ה', שכל מה שברא לא ברא אלא לכבודו, על פי מה שמצינו בספרי חסידות שמשמשים עם הרעיון של המהר"ל ללמוד מזה לקח נשגב בעבודת ה', כמבואר בדברי המגיד ממעזריטש זי"ע ב"לקוטי אמרים" (אות מח):

"אין דבר יכול להשתנות מתולדה לתולדה אחרת, כמו ביצה שנעשה ממנה אפרוח, שצריך מתחילה להתבטל כליל מתולדות ביצה דהיינו

שיבולת חיטים אומרת: "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'", ממעמקי האדמה כשנרקבו גרגירי החיטים

חידושי הרי"ם: אלו"ל הוא אותיות ל"א ל"ו, צריך להפוך הכתיב "ולא אנחנו עמו" לקרי "ולו אנחנו עמו"

על ידי שאנו מכירים בערכנו השפל "ולא אנחנו עמו", אנו יכולים להתחדש בבחינת "ולו אנחנו עמו"

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה". צריך ללמוד לקח מראשית הצמיחה של הפרי שמתבטל לפני שמתחדש

"עד אנה תסתיר את פניך ממני"

והנני להעלות על שלחן מלכים מה שראוי להתבונן, הלא כלל גדול שנינו במשנה (אבות פ"ו מ"א): "כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו". הנה כי כן צריך ביאור מדוע ברא הקב"ה מלך העולם את הנהגת העולם כך ששום דבר אינו יכול להתחדש אם לא קדם לכך ההעדר וההתבטלות, מהו הלקח שאנו חייבים ללמוד מזה שיתגלה בכך כבוד ה'.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שפירש הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע מה שאמר דוד המלך (תהלים יג-ב): "עד אנה תסתיר את פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי". כי בכך ביקש ללמדנו רעיון נשגב באמונת ובטחון ה', שכאשר איש ישראל רוצה להשיג ישועת ה', הוא צריך לדעת מקודם שאין בידו שום עצה ותבונה מבלעדי ה', כי כל זמן שעדיין נדמה לו שיש לו עצה אין אמונתו ובטחונו שלימה בה'.

הנה כי כן זהו שאמר דוד המלך להקב"ה: "עד אנה תסתיר את פניך ממני", עד מתי אתה מסתיר את פניך ממני, "עד אנה אשית עצות בנפשי", כל זמן שאני טועה לחשוב שאני מסוגל עוד לשית עצות בנפשי איך לצאת מהצרה, אבל באותו רגע שאדע נאמנה שאין בידי שום עצה ותבונה, יתבטל כל ההסתר פנים ותתגלה ישועת ה' כהרף עין.

מעתה נראה כי זהו הענין שברא הקב"ה את העולם כך, שלפני כל התחדשות בבחינת "יש" צריך להיות העדר והתבטלות בבחינת "אין", כי מצב קשה זה גורם לאדם להבין, שאין לו שום עצה ותבונה לצאת מהחושך וההעדר בלי עזרת ה', בבחינת "עד אנה אשית עצות בנפשי", ובזכות אמונה חזקה זו בה', הוא זוכה לצאת מן ההעדר אל ההתחדשות.

"ועל מה יש לנו להישען על אבינו שבשמים"

השוואה נפלאה לכך אנו רואים בגלות מצרים, שהיתה בבחינת ההעדר וההתבטלות שלפני

הגאולה בכניסתם לארץ ישראל, ששעבוד הגלות היה כל כך קשה, עד שלא ראו שום דרך לצאת בכוחות עצמם ממצרים, כמו שכתוב (שמות ב-ג): "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שוועתם אל האלקים מן העבודה".

והנה בזכות צעקה גדולה זו הוציאם הקב"ה מהביטול של גלות מצרים להתחדשות של גאולת ישראל בכניסתם לארץ, כמו שאמר למשה (שם ג-ז): "ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאוביו, וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש".

על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה עמקו דברי רבינו הקדוש, שסידר משנה מיוחדת על המצב הנורא של הגלות בעקבות משיחא (סוטה מט):

"בעקבות משיחא [רש"י: "בסוף הגלות לפני ביאת משיחא"], חוצפא יסגא, ויוקר יאמיר, הגפן תתן פריה, והיין ביוקר, ומלכות תיהפך למינות... וחכמות סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן מנוול אב, בת קמה באמה, כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש מאביו, ועל מה יש לנו להישען, על אבינו שבשמים".

ונראה כי רבינו הקדוש בחכמתו העמוקה התכוון לחזק אותנו, במצב הנורא והאיום שיהיה בסוף הגלות לפני ביאת המשיח כפי שהוא מפרט והולך, שכל המצב הנורא הזה הוא רק בבחינת ההעדר והחושך שלפני התחדשות האור של הגאולה, והתועלת בזה היא שלא נהיה בבחינת "עד אנה אשית עצות בנפשי", לחשוב שאנו יכולים להתגבר על כל ההסתרות בכוחות עצמנו.

אלא נשכיל להבין שאין לנו שום עצה ותבונה לצאת מהצרה בכוחות עצמנו, כי אם כפי שמסיים רבינו הקדוש: "ועל מה יש לנו להישען, על אבינו שבשמים". וזהו הטעם שאותו זמן נורא של סוף

שהיא בבחינת ההתבטלות לפני ההתחדשות, והרי זה מתקשר להפליא עם מצות ביכורים שתכליתה להביא את האדם לידי ענוה ושפלות רוח.

ויש להוסיף נקודה יקרה על פי מה שפירשנו מה שרמז משה רבינו למרגלים ששלח לתור את הארץ (במדבר יג-כ): **"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ"**. ויש לומר הכוונה בזה על פי מה שמבואר בזה הקדוש (פרשת שלח קנח.) כי המרגלים לא רצו להיכנס אל הארץ, כי השיגו שאחרי כניסתם של ישראל לארץ ישראל לא ישארו בנשיאותם, לכן נתפתו לדבר לשון הרע על ארץ ישראל כדי שישארו בנשיאותם במדבר. נמצא לפי זה שהמרגלים נכשלו בקליפת הגאווה בחששם שיאבדו את מעמדם.

לפי זה נראה כי זהו שרמז משה למרגלים: **"והתחזקתם"**, תתחזקו כנגד יצר הגאווה המכניס בכם פחד לאבד את השררה, **"ולקחתם"**, תלמדו לקח נשגב **"מפרי הארץ"**, שהזרעים שלהם אינם צומחים במעמקי האדמה רק אחרי שנירקבו והגיעו לבחינת אין, כך תתחזקו גם אתם לבוא לבחינת אין לוותר לגמרי על הנשיאות, ועל ידי זה תזכו להשלים התיקון שלכם בעולם הזה ולעלות מעלה מעלה בעבודת ה'.

מעתה יש לומר כי אחרי שמתו כל אנשי דור המדבר, ששמעו בקול המרגלים שלא למדו את הלקח על מדת הענוה מפרי הארץ, אמר משה לבניהם אחריהם שנכנסו לארץ ישראל: **"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה"**, אם תרצו לבוא אל הארץ ולהתקיים בה, שלא יקרה לכם כפי שקרה לאבותיכם שלא נכנסו לארץ, **"ולקחת מראשית כל פרי האדמה"**, תלמדו לקח מראשית צמיחת כל פרי האדמה, כדי לתקן בכך מה שלא שמעו אבותיהם לעצתו של משה: **"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ"**.

הנה כי כן לקח נשגב זה מתקשר להפליא עם העבודה של חודש אלול שהוא אותיות ל"א ל"ו, אשר כפי המבואר מוטל עלינו לבוא לידי התבטלות במדת הענוה, שנכיר כי מצד מעשינו אנו בבחינת **"ולא אנחנו עמו"**, ועל ידי הכרה זו נוכל להתחדש לתקן הכל בתשובה שלימה בבחינת **"ולו אנחנו עמו"**, ובזכות זה נזכה כבר לצאת מהגלות הקשה, אשר כפי שנתבאר היא בבחינת ההעדר שלפני הצמיחה של הגאולה העתידה במהרה בימינו אמן.

ויש להוסיף תבלין על פי מה שכתוב (תהלים לו-יא): **"וענוים יירשו ארץ"**. מבואר מזה כי מדת הענוה היא סגולה לירושת ארץ ישראל. ונראה לבאר הענין בזה על פי הידוע כי מעלת קדושת ארץ ישראל היא מחמת השראת השכינה שיש בה, ובפרט בזמן שבית המקדש היה קיים, כמו שכתוב (שמות כה-ח): **"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"**.

והנה ידוע שאי אפשר לזכות להשראת השכינה רק במדת הענוה, כמבואר בגמרא (סוטה ה): **"לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני"**. ואמרו עוד (שם): **"כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם"**, לכן צוה הקב"ה שכאשר יבואו ישראל אל הארץ, יביאו ביכורים מראשית כל פרי האדמה: **"אל המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם"**, כדי שישכילו להבין שהקב"ה משכן שמו בארץ ישראל רק בזכות מדת הענוה.

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה"

מעתה נראה שמטעם זה רמז לנו הקב"ה במצות ביכורים, שתכליתה לשבור את הקליפה של **"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"**, הלקח הנשגב על מדת הענוה שאנו צריכים ללמוד מראשית הפרי שאנו מביאים ביכורים לה': **"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה"**, אם תרצה לבוא אל הארץ ולהתקיים בה, **"ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך"**.

פירוש, **"ולקחת"**, תלמד לקח נשגב, **"מראשית"** צמיחת **"כל פרי האדמה"**, כאשר היו עדיין במצב של זרעים במעמקי אדמה, שלא יכלו לצמוח רק אחרי שנירקבו ובאו תחלה להתבטלות היש בבחינת אין, לכן אם תרצה להישאר בארץ ישראל, צריך אתה תמיד להתבטל במדת הענוה, להכיר כמה רחוק אתה עדיין מעבודת ה', ורק ככה תוכל להתחדש בעבודת ה' כראוי בפלטין של מלך בארץ ישראל.

על פי האמור יומתק להבין מה שאנו מזכירים במצות מקרא ביכורים, את כל מה שעברנו בגלות מצרים לפני שהכניס אותנו הקב"ה לארץ ישראל, שהרי כבר נתבאר מדברי המהר"ל כי מה שזכו ישראל בנחלת הארץ, הוא רק בזכות גלות מצרים שהיתה בבחינת ההעדר שקדם להויה בארץ ישראל, אשר מזה אנו למדים את הלקח הנשגב שאי אפשר להתחדש בעבודת ה' רק על ידי מדת הענוה,

מתולדה ראשונה, ואחר כך יכול להיות תולדה אחרת ממנה, כן כל דבר צריך להיות כן, שצריך לבוא למדריגת א"ן, ואחר כך יכול להיות דבר אחר."

ענין זה מובא בשמו באריכות בדברי תלמידו ב"ישר דברי אמת" (סימן יג), ומבאר הענין בדרך עבודה כי גם ברוחניות כאשר אדם רוצה להתחדש בעבודת ה', הרי הוא צריך להקדים התבטלות היש, על ידי שיבוא להכיר כמה הוא עדיין רחוק בעבודת ה', ועל ידי מדת הענוה וההתבטלות יזכה להתחדש ולעבוד את ה' במדרגה יותר גדולה, אבל כל זמן שלא יכיר בכך שהוא עדיין בבחינת אפס בעבודת ה' לא יוכל להתחדש בעבודת ה'.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברות קדשו של ה' חידושי הרי"ם זי"ע, כי אלול הוא אותיות ל"א עם ל"ו, לרמז שאנו צריכים לבוא לידי הכרה, שמצד מעשינו הלא טובים אנו בבחינת **"ולא אנחנו עמו"**, ולפי ערך ההכרה נזכה להיות בבחינת **"ולו אנחנו עמו"**. לפי האמור הביאור בזה, כי בחודש אלול שהוא סוף השנה, מוטלת עלינו העבודה להגיע להתבטלות גמורה שלפני ההתחדשות בראש השנה, לכן על ידי ההכרה שאנו בבחינת **"ולא אנחנו עמו"**, נזכה לפשוט צורה וללבוש צורה בשנה החדשה בבחינת: **"ולו אנחנו עמו"**.

תכלית מצות ביכורים לבטל כוחי ועוצם ידי

בדרך זו במסילה נעלה לפרש מה שפתח הכתוב בפרשתנו במצות ביכורים: **"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם"**.

נקדים מה שפירש ה"כלי יקר" טעם למצות ביכורים, כי אחרי שיכבשו ישראל את הארץ הם עלולים לבוא לידי גאווה, שכבשו את הארץ בכוחות עצמם, ובפרט אחרי שעסקו בעבודת השדה והצמיחו פירות הארץ, עולה החשש שכבר הזכיר הכתוב בפרשת עקב (דברים ח-יז): **"ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"**. לכן צוה הקב"ה לקחת מראשית כל פרי האדמה, להעלותו אל הכהן בירושלים, להודות לה' בפה מלא שנתן לנו את הארץ הזאת, כדי לחזק בכך את אמונתו בה'.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com